עין משפט נר מצוה

י א מיי' פ"ה מהל' איסורי מזבח הל' י: ב [מיי' פ"ב מהלכות בכורים הלכה ז]:

מתמרים שבהרים ולא מפירות שבעמקים אמר עולא [א] אם הביא לא קידש יתיב רבה וקא אמר לה להא שמעתא איתיביה [ב] רבי אחא בר אבא לרבה [1] קרבן ראשית א שתהא ראשית לכל המנחות וכן הוא אומר [2] בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם אין לי אלא חדשה של חטים [ג] חדשה של שעורים מנין תלמוד לומר חדשה חדשה אם אינו ענין לחדשה של חיטין תנהו ענין לחדשה של שעורים ומנין שתהא קודמת לביכורים תלמוד לומר [3] וחג שבעות תעשה לך בכורי קציר חטים ואין לי אלא בכורי קציר חטים קציר שעורים מנין ת"ל [4] וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה ואין לי אלא שתזרע ב עלו מאליהן מנין תלמוד לומר בשדה ואין לי אלא בשדה מנין לרבות שבגג ושבחורבה ושבעציץ ושבספינה ת"ל [5] בכורי כל אשר בארצם מנין שתהא קודמת לנסכים [ד] ופירות האילן נאמר כאן בכורי מעשיך ונאמר להלן [4] באספך את מעשיך מן השדה מה להלן נסכים ופירות אילן אף כאן נסכים ופירות אילן קתני מיהא שבגג שבחורבה שבעציץ ושבספינה סיפא אתאן למנחות מתקיף לה רב אדא בר אהבה אי הכי היינו דכתיב [5] כל טהור בביתך [ה] יאכל אותו ואי מנחות לזכרי כהונה הוא דמיתאכלן אמר רב משרשיא תרי קראי כתיבי [5] לך יהיה וכתיב כל טהור בביתך [ו] יאכל אותו הא כיצד כאן בביכורים כאן במנחות רב אשי אמר כוליה במנחות וסיפא דקרא אתאן ללחמי תודה בפלוגתא ר' יוחנן אמר אם הביא לא קדש ריש לקיש אמר אם הביא קדש נעשה ככחוש בקדשים בשלמא ריש לקיש כדאמר טעמא אלא רבי יוחנן מאי טעמא [א] אמר רבי אלעזר רבי יוחנן חזאי [ז] בחלום מילתא מעלייתא אמינא [ג] אמר קרא [6] מראשית ולא כל ראשית [6] מארצך ולא כל ארצך וריש לקיש האי (א) ארצך מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא רבן גמליאל בר רבי אומר נאמר כאן ארץ ונאמר להלן ארץ מה להלן שבח ארץ אף כאן שבח ארץ ואידך ארץ מארץ ואידך ארץ מארץ לא משמע ליה תני חדא שבגג ושבחורבה שבעציץ ושבספינה מביא וקורא ותניא אידך מביא ואינו קורא בשלמא ריש לקיש גג אגג לא קשיא הא בגג דמערה הא בגג דבית חורבה אחורבה לא קשיא כאן בחורבה עבודה כאן בחורבה שאינה עבודה עציץ אעציץ לא קשיא כאן בנקובה כאן בשאינו נקובה ספינה אספינה לא קשיא כאן בספינה של עץ כאן בספינה של חרס אלא

מתמרים שבהרים. אע"פ שהם משבעה מינים דדבש היינו דבש תמרים הני שבהרים ושבעמקים אינן מן המובחר לפי שהן כחושין: **וקאמר להא שמעתא.** אם הביא לא קדש: **קרבן ראשית.** (ג) משמע נמי אשתי הלחם אע"ג דכתיב בבכורים כדאמרינן מה יש לך להביא בכורים מן הדבש ושתי הלחם מן החמץ: **אין לי אלא חדשה של חיטין.** דומיא דשתי הלחם שהן חיטין שאין יכול להביא קודם שתי הלחם: **חדשה של שעורים.** כגון מנחת קנאות: **מנין.** שלא יביא קודם לשתי הלחם: **ת"ל חדשה חדשה.** שתי פעמים דכתיב בהקריבכם מנחה חדשה והקרבתם מנחה חדשה (ויקרא כג): **מנין שתהא.** שתי הלחם קודם לבכורים שלא יביא בכורים קודם לשתי הלחם: **ת"ל בכורי קציר חטים.** כלומר שתי הלחם יהא קודם לכל קציר חטין אפילו בכורים. ענין אחר חג שבועות בכורי קציר חטים ד) (בחג שבועות שהוא מביא בו שתי הלחם) יהא קודם לכל קציר אפילו לבכורים: **ת"ל חג הקציר בכורי מעשיך.** חג שאתה מביא בכורים שתי הלחם יהא קודם לכל אשר תזרע בשדה אפי' לחדש של שעורים: **מנין.** שתהא קודם לבכורים של חטין שגדלו בגג ובחורבה דהאי דתנן מן המובחר היינו למצוה: **ת"ל בכורי כל אשר בארצכם** ה). אפי' בגג דנאמר כאן בכורי כל אשר בארצכם ו) ונאמר להלן בכורי קציר חטים מה בכורים האמור להלן שתי הלחם ז) [קודם לכל] אף כאן שתי הלחם ח) [קודם] לכל בכורים שבארצכם: **מנין שתהא קודמת לנסכים ופירות האילן.** שלא יביא נסכים מן החדש ובכורים מפירות תמרים וזיתים קודם לשתי הלחם דנסכים לא משמע ליה מבכורי כל אשר בארצם דהאי קרא בבכורים כתיב ואין מביאין נסכים בכורים ואיידי דבעי נסכים בעי פירות האילן: **מה להלן נסכים ופירות האילן.** דכתיב ח] מעשיך כל מעשיך (ב) ועוד דבאותו זמן מאספין יין ופירות האילן: **אף כאן.** חג הקציר אע"ג דכתיב תזרע בשדה נסכים ופירות האילן במשמע דשתי הלחם קודם להם: **קתני מיהא שבגג ושבחורבה מנין.** ומדקתני הכי ש"מ דמביא בכורים מהן וכ"ש מתמרים שבהרים ושבעמקים (ג) דעדיפי מינייהו דמביאין מהם בכורים וקשיא לעולא: **סיפא.** דקתני שבגג ושבחורבה אתאן למנחות שיהו שתי הלחם קודמין נמי למנחות דחיטים שגדלו בגג ושבחורבה וליכא למימר דמביאין מהן בכורים ולא קשיא לעולא. ענין אחר סיפא דקרא אתאן למנחות דהאי בכורי היינו בכורים וכל אשר בארצם היינו מנחות וגמרינן ג"ש נאמר כאן בכורים ונאמר להלן בכורי קציר חיטים מה להלן שתי הלחם קודם להם אף כאן בהאי קרא דקמיירי במנחות שתי הלחם קודם להם: **היינו דכתיב כל טהור בביתך יאכל אותו.** דמשמע אפי' נשים ועבדים: **כאן בבכורים.** כתיב כל טהור בביתך יאכל אותו: **כאן במנחות.** כתיב לך יהיו דאין נאכלין אלא לזכרי כהונה והאי סיפא כל אשר בארצם היינו למנחות: **רב אשי אמר כולה למנחות וסיפא דקרא.** דכתיב כל טהור בביתך אתאן ללחמי תודה דנאכלין לכל טהור ולא קשה ט) לעולא: **נעשה.** הני תמרים שבהרים: **ככחוש שבקדשים.** שהמקדיש בהמה כחושה קדשה ואע"ג דלא הוי מצוה מן המובחר: **רבי יוחנן חזאי בחילמא.** ט] למתרצא למילתיה שפיר: **מראשית ולא כל ראשית.** למעוטי שאר פירות שאינן משבעת המינין: **מארצך ולא כל ארצך.** למעוטי שלא מן המובחר דשבעה מינין גופייהו כגון מתמרים שבהרים ושבגג ושבחורבה: **וריש לקיש.** כיון דאמר אם הביא קדש האי מארצך מאי עביד ליה: **נאמר כאן ארץ.** אשר תביא מארצך (דברים כו) ונאמר להלן (שם ח) ארץ חטה ושעורה: **מה להלן.** מספר בשבחה של ארץ ישראל דהני פירות הן משובחין משאר פירות: **אף כאן.** אין מביאין בכורים אלא מן המשובח ולעולם מביאין מתמרים שבהרים ובלבד שיהו מן המשובח (ד): **ואידך ארץ מארץ.** כלומר רבי יוחנן (ה) אמר לך אין הכי נמי מה להלן שבח ארץ וכו'. והא מילתא הוה מצי למימר אי כתיב ארץ לחוד אבל השתא דכתיב מארצך ולא כל ארצך להוציא תמרים שבהרים ושבעמקים: וריש לקיש האי דרשה דהוי משתמע ליה מארץ לא משמע ליה: **בשלמא ריש לקיש.** דאמר קדשה איכא לתרוצי הא דתני מביא וקורא בחורבה עבודה דכיון דנעבדה דטרח בה מארצך קרינא בה: **בספינה של חרס.** מביא וקורא משום דשל ארץ היא:

שבח ארץ. אין לפרש ממובחר שבפירות אפילו כולם מבית הבעל דממבחר נדריכם נפקא כדתני' בתוספת' (פ"ט) אלא כמו שפי' בקונט' שבח ארץ שבעת המינים: **ארץ מארץ לא משמע ליה.** דלא דמי למאלה דדרשינן לעיל בפרק כל המנחות באות מצה (דף ס:) דהכא לא מצי למכתב אשר תביא ארצך:

כאן בספינה של עץ כאן בספינה של חרס. פי' בקונטרס ספינה של חרס מביא וקורא והא דלא משני אידי ואידי בספינה של עץ כאן בנקובה כאן בשאינה נקובה ג) משום דאין דרך ספינה להיות נקובה שלא יכנסו בה המים והשתא לא הוי דומיא דאינך שינויי דכולהו מזכיר ברישא ההוא דמביא וקורא וכמו כן פי' בפ"ק דגיטין (דף ז:) גבי עפר חוצה לארץ הבא בספינה לארץ חייב במעשר ובשביעית אמר רבי יהודה אימתי בזמן שהספינה גוששת אמר רבי זירא עציץ נקוב המונח על גבי יתידות באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן פירש שם בקונטרס דספינה דלעיל של חרס היא ואינה צריכה לינקב אם היתה מונחת בקרקע כדאמר במנחות והקשה ר"ת דבפ"ב דגיטין (דף כא:) אמרי' כתבו על חרס של עציץ נקוב משמע דחרס בעי נקיבה ואמרינן בסוף המצניע (שבת דף צה:) ה' מדות בכלי חרס ניקב כשורש קטן טהור מלהכשיר את הזרעים ועוד דסתם עציץ של חרס הוא כדמשמע בפרק שמנה שרצים (שם דף קח.) מאן דתלש פיטרא מאוזנא דחצבא כו' ופריך עלה מהתולש מעציץ נקוב וסתם חצבא דחרס הוא ועוד

רש"י כת"י

שבהרים. מתוקים י): **מפירות שבעמקים.** תבואה: **להא שמעתא.** [אם הביא לא קידש]: **קרבן ראשית** עד **אין לי** [**אלא חדשה**] **של חטים.** [שתי הלחם קודם] לכל [המנחות]: **חדשים של שעורים.** כגון מנחת קנאות [שלא יביא קודם] שתי הלחם [כך] שמעתי ולא [נראה בעיני] שהרי העומר קודם לזה משעורים. ל"א אין לי אלא של חיטין מנחת שתי הלחם הבאה מן [החיטין] שתהא קודמת לכל המנחות הבאות מן החיטין חדשים חדשה של שעורים מנין מנחת העומר הבאה שעורים [מנין] שתהא קודמת לשעורים שלא תהא מנחה משעורים קודם לה: **חדשה חדשה.** שתי פעמים והקרבתם מנחה [חדשה] באמור אל הכהנים כ) בהקריבכם [מנחה] חדשה בפנחס ל): **שתהא.** שתי הלחם קודמת לבכורים שלא [יביא] בכורי תבואה [קודם] לה: **וחג השבועות תעשה לך.** תחלה ואח"כ מותר להביא בכורי [קציר] חיטים. ליסנא אחרינא בכורי קציר [חיטים] מה שתעשה [בחג] השבועות יהיו [בכורים] לכל קציר חיטין [וחג] הקציר היינו חג השבועות דהא [לעיל] מיניה כתיב [חג] המצות: **עלו מאליהן.** שלא יביאו מהן בכורים קודם לשתי הלחם: **ת"ל בכורי כל אשר בארצם.** אלמא שנקרא בכורים וכשרים וחג הקציר יהא [קודם] לבכורים. ל"א נאמר כאן בכורי ונאמר להלן מ) חג הקציר בכורי מה כאן הכל במשמע אף כאן הכל במשמע: **לנסכים ולפירות האילן.** שלא יביא נסכים יין מן החדש ובכורי פירות האילן קודם לשתי הלחם: **באספך את מעשיך.** בחג הסוכות כתיב: **מה.** מעשה האמור להלן נסכים ופירות האילן בכלל שהרי בחג הסוכות כבר נלקט הכל אף כאן נסכים ופירות אילן: **קתני מיהת שבעציץ שבספינה.** לא יביאם קודם שתי הלחם [אלא] לאחר שתי הלחם יביא וכ"ש תמרים שבהרים ופירות שבעמקים ותיובתא לעולא: **סיפא.** דקתני מנין לרבות שבגג ושבחורבה במנחות קא מיירי והכי קאמר מנין שלא יביאו מהם מנחה קודם לשתי הלחם ת"ל בכורי כל אשר בארצם ועציץ וספינה בכלל ובמנחות כתיב האי קרא כדמפרש רב משרשיא לקמיה וגמר האי בכורי מבכורי קציר חיטים מה להלן שתי הלחם (אף קודם) אף כאן שתי הלחם נ): **היינו דכתיב.** בהאי קרא דבכורי כל אשר בארצם כל טהור ואפילו נשים: **ואי.** במנחות משתעי קרא לזכרי כהונה הוא דמתאכלו דבמנחות כתיב [ויקרא ו] כל זכר בכהנים ס) יאכלנה: **תרי קראי כתיבי.** בהאי קרא גופיה כתיב בכורי כל אשר בארצם וגו' לך יהיה משמע לך ולכיוצא בך דהיינו זכרים וכתיב בה נמי כל טהור רישא דקרא במנחות וסיפא בבכורים והך דרשא דגג וחורבה ארישא דקרא קאי וכדאמרינן: **סיפא.** דכתיב כל טהור ללחמי תודה ארבע חלות של תודה נאכלין לנשי כהנים כדאמרי' ע) המורם מהם כיוצא בהם אלא שהמורם נאכל לכהנים ולנשיהם ותרומת לחמי תודה דהיינו חזה ושוק: **בפלוגתא.** [ד]עולא ורב אחא בר הונא פליגי נמי ר' יוחנן וריש לקיש בתמרים שבהרים ופירות שבעמקים: **ככחוש שבקדשים.** כי היכי דבהמה כחושה קדושה אם הקדישה ה"נ הני קדשי: **ר' יוחנן חזאי בחלמא.** וכיון דגברא רבא אתחזאי לי אמינא מילתא מעלייתא אני אומר היום: **אמר קרא מראשית.** פרי האדמה ולא כל ראשית פרט לשאינו שבעת המינים ושבעת המינים גופייהו תביא מארצך ולא כל ארצך פרט לתמרים שבהרים ופירות שבעמקים: **ונאמר להלן ארץ.** חטה ושעורה פ) מה להלן בשבחה של א"י הכתוב: **אף כאן.** בבכורים משבח א"י הם באים דהיינו שבעת המינין דראשית ולא כל ראשית לא נפקא לן בהדיא איזה מין חייב ואיזה מין פטור. ל"א מובחר שבאותו מין הביא [מתמרים שבעמקים] לכתחילה ואפילו מדקלים שבהרים שהם ממובחרים שבהם הביאה: ור' יוחנן הך דרשא נפקא ליה מדמצי למכתב ארץ וכתיב מארצך: **גג דמערה.** חשיב כקרקע ומביא וקורא: **בגג דבית.** שזרע על הגג דבית מביא ולא קורא:

רבינו גרשום

מתמרים של הרים ופירות שבעמקים. כחושים הם: קרבן ראשי' משמע נמי אשתי הלחם אע"ג דכתיב בעומר משום דאמרי' מה יש לך להביא בכורים מדבש ושתי הלחם מחמץ: ואין לי אלא חדשה של חיטים. דומיא דשתי הלחם דשל חיטים: חדשה חדשה. דכתיב והקרבתם מנחה חדשה: מנין לרבות שתהא קודמת לבכורים של חטים שגדלין בגג ובחורבה: ת"ל כל אשר בארצם אפי' בגג: מה להלן באספך את מעשיך משמע הכל. קתני מיהא שבגג ושבחורבה ושבספינה חייבין בבכורים וכ"ש תמרים שבהרים ופירות שבעמקים. וקשיא לעולא: סיפא דקתני שבגג ושבחורבה למנחות קא מרבי להו ולא לבכורים. והאי דכתיב בכורי בכורי למנחות קא מרבי להו שיהו שתי הלחם קודמין להן: מנחות לזכרי כהונה הוא דקא מתאכלין א) בכורים כל טהור בביתך יאכל אותו: אמר רב משרשיא תרי קראי כתיבי האי [ביכורי] כל אשר בארצם דלך יהיה משמע אמנחות. רב אשי אמר כלה ברייתא במנחות וסיפא דגג וחורבה דמרבי מכל אשר בארצ' אתאן ללחמי תודה דנאכלין לכל טהור בביתך ולא קשיא לעולא. נעשה הני תמרים שבהרים (ככחושה בהמה) [כבהמה כחושה] בקדשים דקדשה דאי עבד: א"ר אלעזר ר' יוחנן חזאי בחלמא משום הכי מתריצנא למילתיה שפיר אמר קרא מראשית ולא כל ראשית למעוטי שאין מביאין חוץ משבעת המינין. מארצך ולא כל ארצך למעוטי פירות שבעמקים ותמרים שבהרים: ונאמר להלן ארץ חטה ושעורה וגו' והיינו שבח הארץ ב) עקרו מארץ היינו מארצך ממובחר. מגג שבמערה מביא וקורא דדמי לארץ. שגדילה על גגי בית מביא ואינו קורא. חורבה עבודה. חרושה:

א) נראה דל"ל ובקרא כתיב כל טהור וגו'.
ב) אולי צ"ל אף כאן מארצך ממותר שבארצך.

שיטה מקובצת

א] [אם הביא לא קידש. וא"ת] מאי שנא מבית הזבלים ומבית השלחים כו' ואם הביא כשר וע"כ אין מביאין הוי משום דגמרינן מבכורים [ואי מבכורים גמרינן להא] מילתא [נימא] מה התם דאם הביא לא קידש [אף הכא וי"ל הא] דאין מביאין לאו משום דגמרי' [מבכורים] אלא משום דבעינן (מנח) [משבח] (נידרא) [נדריכם] אבל בדיעבד נמי אם הביא כשר דדוקא גבי בכורים אם הביא לא קידש משום דכתיב מראשית: ב] רב אחא בר הונא לרבה קרבן: ג] חדשה של שעורים מנין. גליון על לשון שני א) של רש"י קשה תיפוק ליה דבעי ממשקה ישראל מן המותר לישראל ולשון אחר ששמע עיקר: ד] לנסכים ולפירות: ה] בביתך יאכלנו ותיבת אותו נמחק: ו] יאכלנו ותיבת אותו נמחק: ז] חזאי בחלמא: ח] דכתיב באספך את מעשיך: ט] בחילמא משום הכי מתרצא:

א) ר"ל לשון שני של רש"י כת"י שפי' דקאי אמנחת העומר ע"ש.

מסורת הש"ס

א) [בכורות ה. נו. וע"ש ברש"י ב"ב קמג. לעיל סז.], ב) עיין רש"ק, ג) נ"ל משמע אשתי הלחם אע"ג דכתיב בבכורים נמי כדאמרי' כו'. נ"ק, ד) עיין רש"ק נ"ל מה שאתה מביא בחג השבועות שהוא שתי הלחם יהא כו'. נ"ק, ה) נ"ל בארצם. נ"ק, ו) נ"ל בארצם. נ"ק, ז) גי' נ"ק, ח) גי' נ"ק, ט) נ"ל קשיא. נ"ק, י) [נדל"ל אינם מתוקים], כ) ויקרא כג, ל) במדבר כח, מ) שמות כג, נ) [נדל"ל מה להלן שתי הלחם קודם אף כאן שתי הלחם קודם], ס) [נ"ל בבני אהרן], ע) זבחים נה., פ) דברים ח, צ) לא נמצא זה ברש"י וכן בגיטין ועיין רש"ק,

תורה אור השלם

1. קָרְבַּן רֵאשִׁית תַּקְרִיבוּ אֹתָם לַייָ וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יַעֲלוּ לְרֵיחַ נִיחֹחַ: ויקרא ב יב
2. וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַייָ בְּשָׁבֻעֹתֵיכֶם מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: במדבר כח כו
3. וְחַג שָׁבֻעֹת תַּעֲשֶׂה לְךָ בִּכּוּרֵי קְצִיר חִטִּים וְחַג הָאָסִיף תְּקוּפַת הַשָּׁנָה: שמות לד כב
4. וְחַג הַקָּצִיר בִּכּוּרֵי מַעֲשֶׂיךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה וְחַג הָאָסִף בְּצֵאת הַשָּׁנָה בְּאָסְפְּךָ אֶת מַעֲשֶׂיךָ מִן הַשָּׂדֶה: שמות כג טז
5. בִּכּוּרֵי כָּל אֲשֶׁר בְּאַרְצָם אֲשֶׁר יָבִיאוּ לַייָ לְךָ יִהְיֶה כָּל טָהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכְלֶנּוּ: במדבר יח יג
6. וְלָקַחְתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאַרְצְךָ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ וְשַׂמְתָּ בַטֶּנֶא וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם: דברים כו ב

הגהות הב"ח

(א) גמ' וריש לקיש האי מארצך: (ב) רש"י ד"ה מה להלן וכו' כל מעשיך במשמע ועוד: (ג) ד"ה קתני וכו' שבהרים ופירות שבעמקים: (ד) ד"ה אף כאן וכו' המשובח מא"י הס"ד: (ה) ד"ה ואידך וכו' רבי יוחנן ומשני אמר לך:

מוסף רש"י

מתמרים שבהרים. דאינן משובחין אלא דקלים של עמקים (פסחים נג.). ולא מפירות. תבואות דגן שבעמקים. שהמים לנים שם ותבואתן כמושה ומרקבת (שם). רבי יוחנן חזאי בחלמא. הלילה נראה לי ר"י בחלום, והואיל ונראה לי יודע אני בי שאומר היום דבר טעם (בכורות נו.).